

**ПЛАН-КОНСПЕКТ (КОНСПЕКТ ЛЕКЦІЇ)
для проведення заняття із профільної підготовки з особовим складом 9-ї
навчальної групи навчальної пожежно-рятувальної частини**

Тема: «Основні вимоги з безпеки праці під час: збору, виїзду, прямування на пожежу та при поверненні до підрозділу; проведення розвідки на місці події; проведення рятувальних робіт на водних об'єктах, робіт з демеркуризації, робіт при повенях; при ДТП, розбирання будівельних конструкцій, саморяткування»

Навчальна мета: навчання персоналу чергових караулів правил безпеки праці під час: збору, виїзду, прямування на пожежу та при поверненні до підрозділу; проведення розвідки на місці події; проведення рятувальних робіт на водних об'єктах, робіт з демеркуризації, робіт при повенях; при ДТП, розбирання будівельних конструкцій, саморяткування.

Час проведення: 1 год.

Місце проведення: навчальний клас.

Навчально-матеріальне забезпечення: план-конспект (конспект-лекції).

Нормативно-правові акти і література:

1. Кодекс цивільного захисту України від 2 жовтня 2012 року №5403-VI;
2. Наказ МВС від 15.06.2017 № 511 «Порядок організації службової підготовки осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту» зі змінами відповідно до наказу МВС України від 12.06.2023 №480 «Зміни до Порядку організації службової підготовки осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту»;
3. Наказ МВС України від 26.04.2018 № 340 «Про затвердження Статуту дій у надзвичайних ситуаціях органів управління та підрозділів Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту та Статуту дій органів управління та підрозділів Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту під час гасіння пожеж».
4. Наказ МНС України від 07.05.2007 № 312 «Про затвердження правил безпеки праці в органах і підрозділах МНС України».

Порядок проведення заняття:

1. Організаційні заходи - 3 хв.:
  - перевірка присутніх;
  - оголошення теми і мети заняття.
2. Контроль знань - 2 хв.:
  - перевірка засвоєння раніше пройденого матеріалу.
3. Викладення матеріалу теми - 35 хв.
  - Питання, які вивчатимуться:
    - 1) Збір та виїзд чергових караулів за сигналом тривоги. Розвідка на місці події;
    - 2) Проведення рятувальних робіт різних типів, розбирання конструкцій та саморятування;
    - 3) Проведення робіт з демеркуризації;
    - 4) Домедична допомога при отруєнні ртуттю та її сполуками.

Питання та їх стислий зміст	Методичні вказівки
<p>1) Збір та виїзд чергових караулів за сигналом тривоги. Розвідка на місці події</p> <p>Збір та виїзд чергових караулів за сигналом тривоги має виконуватись чітко і швидко. Особовому складу забороняється кидати на шляху руху до гаража одяг та інші предмети, зупинятися в проходах і створювати перепони на шляхах руху.</p> <p>Під час користування спусковим стовпом не слід торкатися його поверхні незахищеними частинами тіла. Кожен має витримувати необхідний інтервал, слідкувати за тим, хто спускається попереду, і не торкатися його ногами (торкнувшись ногами мата біля основи спускового стовпа, необхідно злегка відштовхнутись від стовпа і швидко відійти вбік).</p> <p>Порядок посадки особового складу чергових караулів у пожежні автомобілі згідно з табелем обов'язків бойового розрахунку (в гаражі чи поза ним) установлюється наказом начальника пожежної частини, виходячи з умов забезпечення безпеки і місцевих особливостей. Водій перед виїздом має упевнитись, що всі відсіки автомобіля зачинені і на шляху виїзду з гаража відсутні люди або сторонні предмети. Забороняється під час посадки пробігати перед автомобілями, що виїжджають.</p> <p>Якщо посадка передбачена поза будівлею пожежного депо, вихід особового складу на майданчик допускається тільки після виїзду автомобіля з гаража. Посадка вважається закінченою тільки тоді, коли особовий склад бойового розрахунку займе свої місця в автомобілі і зачинить двері кабіни. Забороняється подавати команду про рух автомобіля до закінчення посадки особового складу.</p> <p>Під час руху автомобіля особовому складу бойового розрахунку забороняється курити, висовуватися з вікон, відчиняти двері, стояти на підніжках, крім тих випадків, коли це визначено інструкцією з експлуатації автомобіля (прокладання рукавної лінії).</p> <p>Начальник караулу або керівник підрозділу пожежної охорони, що виїхали на чолі караулу до місця виклику, зобов'язані забезпечувати виконання водієм Правил дорожнього руху. Відповідальність за безпеку руху пожежного автомобіля несе водій. Він зобов'язаний точно виконувати чинні Правила дорожнього руху. Водночас водії пожежних автомобілів можуть відступати від деяких вимог Правил дорожнього руху (крім сигналів регулювальника) під час прямування на пожежу (аварію чи інші надзвичайні обставини) з увімкненими спеціальними звуковим та світловим сигналами, за умови забезпечення безпеки руху, про які зазначено в цих</p>	Дати під запис.

<p>Правилах. Забороняється користуватися спеціальним звуковим сигналом при прямуванні автомобіля не на оперативне завдання і при поверненні в частину.</p> <p>Особовий склад караулу, що прибув до місця виклику, виходить з кабіни пожежного автомобіля тільки за розпорядженням командира відділення або старшої посадової особи, яка прибула на чолі караулу.</p> <p>У нічний час стоянка пожежного автомобіля має позначатися приладами освітлення, при цьому повинна включатися аварійна світлова сигналізація.</p> <p>За необхідності дозаправки автомобіля ПММ за межами розташування підрозділу бойовий розрахунок автомобіля виїжджає в повному складі.</p> <p>Керівник підрозділу пожежної охорони, що брав участь у гасінні пожежі, після її ліквідації зобов'язаний перевірити наявність особового складу підрозділу, а також розміщення та кріплення ПТО на пожежних автомобілях.</p> <p>Під час проведення розвідки пожежі група розвідки зобов'язана:</p> <ul style="list-style-type: none"> -прямувати один за одним, оцінюючи стан будівельних конструкцій та можливість швидкого розповсюдження вогню, запам'ятовувати пройдений шлях; -відчиняти двері з пересторогою, захищаючись ними від можливого викиду полум'я і розжарених продуктів горіння; -рухатись у приміщенні, як правило, вздовж капітальних стін чи стін з вікнами; -входити в приміщення, де є електроустановки високої напруги, апарати (посудини) під високим тиском, вибухонебезпечні, отруйні, бактеріологічні, радіоактивні речовини, тільки після узгодження з адміністрацією об'єкта, дотримуючись рекомендованих правил безпеки; -негайно доповідати старшому групи про загрозу обвалення конструкцій, інтенсивне поширення горіння, а також у випадку погіршення самопочуття. <p>Забороняється входити у приміщення, де зберігаються ЛЗР і ГР або можуть утворюватись вибухонебезпечні суміші, з відкритим вогнем, вмикати освітлення, електроліхтарі.</p> <p>2) Проведення рятувальних робіт різних типів, розбирання конструкцій та саморятування</p> <p>Під час рятування людей при пожежі (аварії, стихійному лихові) керівник зобов'язаний визначити порядок і способи рятування людей залежно від обставин і стану людей, яким необхідно надати допомогу.</p> <p>Для організації рятування людей з висоти використовуються стаціонарні та переносні ручні пожежні драбини, автодрабини і автопідйомники, рятувальні мотузки та інші пристрої.</p> <p>Рятувальні роботи проводяться швидко, але з дотриманням запобіжних заходів, щоб не заподіяти шкоди людям, яких рятують. Заходи безпеки при цьому регламентуються вимогами та цими Правилами.</p> <p>Забороняється користуватися для рятування та саморятування мокрими та вологими рятувальними мотузками, а також тими, що не знаходяться у бойовому розрахунку.</p> <p>Рятування та саморятування можна починати тільки переконавшись, що довжина мотузки забезпечує повний спуск на землю (балкон тощо), рятувальна петля надійно закріплена на особі, яку рятують (при саморятуванні - за конструкцію споруди), а рятувальна мотузка правильно намотана на карабін. Саморятування і рятування проводиться особовим складом у рукавицях, щоб запобігти травмам рук.</p> <p>Вимоги щодо безпечного застосування пожежно-технічного озброєння, штатного інструменту, засобів індивідуального і групового захисту викладені у відповідних розділах цих Правил. У разі використання позаштатних технічних</p>	<p>Дати під запис.</p>
--	------------------------

засобів необхідно керуватися рекомендаціями, які викладені в інструкціях з їх експлуатації.

Організація робіт з розкриття і розбирання будівельних конструкцій має проводитися під безпосереднім керівництвом осіб начальницького складу на підставі визначених КГП чи начальником БД мети, об'єму і меж розкриття, а також із зазначенням місця складання чи скидання демонтованих конструкцій. До початку їх проведення необхідно знеструмити електричні мережі і прилади (до 220 В), які знаходяться на ділянці, і підготувати засоби гасіння можливого (схованого) горіння. Під час проведення робіт належить уважно слідкувати за станом несучих конструкцій, не допускаючи їх послаблення і вживаючи відповідних заходів щодо запобігання можливому обвалюванню.

Роботи щодо розбирання покрівлі чи покриття проводяться групами у складі 2-3 осіб. Пожежники зобов'язані страхуватися рятувальними мотузками або пожежними карабінами, не допускається скупчення особового складу в одному місці.

Під час розбирання будівельних конструкцій слід запобігати падінню високих вертикальних споруд (труб, антенних пристроїв тощо), не можна допускати порушення їх кріплень (розтяжок, розпорок, опор тощо). За необхідності звалювання димових труб, обгорілих опор чи частин будівлі необхідно проводити під безпосереднім керівництвом КГП чи начальника БД і тільки після видалення з небезпечної зони всіх людей і техніки.

Забороняється скидати з поверхів і покрівель конструкції (предметів) без попереднього застереження осіб, що працюють біля будівлі. У разі скидання конструкцій (предметів) необхідно слідкувати, щоб вони не попадали на проводи, балкони, покрівлі сусідніх будівель, а також на людей, пожежну техніку тощо. У місцях скидання конструкцій і матеріалів виставляється постовий, який не повинен пропускати будь-кого в цю зону до повного чи тимчасового припинення робіт. У нічний час ці місця мають освітлюватися.

Розібрані конструкції, евакуйоване обладнання, матеріали тощо слід складати гострими (колючими) сторонами донизу, не завалювати проходи і підходи до місця роботи.

До роботи з ланцюговими бензомоторними пилками, відбійними молотками і пожежними димососами допускаються особи, які пройшли спеціальне навчання і мають право працювати з ними. Під час роботи слід дотримуватись таких основних вимог:

- не працювати з несправним інструментом, не запускати двигун без приставки;
- перед запуском двигуна перевірити надійність кріплення рами, приставок, шини, відрізного круга, натягу ланцюга пилки;
- під час запуску двигуна ланцюг пилки і відрізний круг не повинні доторкатися до будь-яких предметів;
- під час запуску двигуна не намотувати трос стартера на руку;
- на холостому ходу, щоб уникнути розносу, двигун має працювати при відпущеному важелі управління газом;
- на холостих обертах двигуна не повинно вмикатися зчеплення;
- забороняється без навантаження виводити двигун на номінальні оберти;
- додаткова заправка паливом інструменту допускається тільки на холостих обертах двигуна;
- початок і кінець різання (виведення робочого інструменту) із пропилу мають виконуватись повільно, без ривків;
- переносити інструмент під час роботи двигуна допускається тільки при холостих обертах двигуна;

Дати під запис коротко.

-у разі розриву або спадання ланцюга пилки, послаблення кріплення приставок, шини, відрізного круга, захисного кожуха та інших несправностей, які виявлено в процесі виконання роботи, необхідно негайно зменшити газ і зупинити двигун;

-забороняється під час роботи двигуна виконувати операції з регулювання на приставках і ліквідувати несправності;

-забороняється зупиняти двигун шляхом зняття контакту проводу високої напруги зі свічки;

-забороняється працювати без захисних окулярів чи захисних лицьових масок, пожежних касок під час роботи з відбійним молотком або з абразивним кругом;

-при розкритті дерев'яних конструкцій пиляння слід починати тільки після того, як рама чи ручка бензопили упнуться в конструкцію, інакше можливі небезпечні удари і ривки інструменту; не допускається затискання в пропилі верхньої частини ланцюга, внаслідок чого інструмент може відкидатися на оператора;

-роботу відрізним кругом допускається проводити тільки на закріпленій конструкції і так, щоб під час різання не відбувалося заклинювання відрізного круга у пропилі в результаті деформації чи перекосу фрагмента, що розрізується;

-при роботі з відбійним молотком режимом праці мотоприводу має керувати помічник оператора.

Крім зазначених пунктів правил, необхідно дотримуватись заходів безпеки, які викладено у відповідних розділах, що додаються до експлуатаційних документів.

Рятувальні роботи на водних об'єктах здійснюються працівниками ДСНС України, які виконують рятувальні роботи на водних об'єктах з використанням рятувального майна, маломірних плавзасобів і водолазного спорядження.

Рятувальні роботи на водних об'єктах – комплекс заходів, спрямованих на запобігання загибелі і рятування людей на водних об'єктах при виникненні надзвичайних ситуацій, у тому числі під час перевезення людей та вантажів на водоймищах, переправ через водні перешкоди, відпочинку людей на воді, промислової, спортивної та аматорської рибалки влітку і взимку.

До самостійної роботи рятувальником допускаються особи, які:

-досягли 18 років і вміють плавати;

-пройшли медичний огляд відповідно до встановленого порядку і не мають медичних протипоказань;

-пройшли навчання та перевірку знань з тих видів рятувальних робіт, що будуть виконувати, і мають відповідні посвідчення (посвідчення водолаза, книжку рятувальника тощо);

-атестовані на здатність до проведення аварійно-рятувальних робіт;

-мають посвідчення на право керування маломірними плавзасобами, якщо це входить в їх обов'язки;

-пройшли обов'язкове попереднє спеціальне навчання і перевірку знань з питань охорони праці щодо виконання конкретних рятувальних робіт, вступний і первинний інструктажі з охорони праці та навчання з надання долікарняної допомоги потерпілим від нещасних випадків на воді або підготовку за спеціальною програмою.

Під час проведення рятувальних робіт на водних об'єктах можуть мати місце такі основні небезпечні і шкідливі фактори:

-зіткнення з плаваючими чи затопленими предметами, плавзасобами;

-тілесні ушкодження частинами плавзасобів, що рухаються (особливо небезпечним є гребний гвинт при працюючому двигуні);

-непередбачені (несвідомі та інстинктивні) дії потерпілих (потопаючих) на

Дати під запис коротко.

<p>воді (можуть чіплятися за рятувальника мертвою хваткою та тягнути його під воду);</p> <ul style="list-style-type: none"> -низька температура води, сильні течії; -термічні фактори (сонячне опромінення, пожежі, вибухи при подачі палива в карбюратор двигуна плавзасобу самопливом, перевірці наявності палива в баці з використанням відкритого вогню); -великі хвилі води та висока швидкість повітря при штормовій погоді. <p>Рятувальник при виконанні рятувальних робіт на водних об'єктах зобов'язаний:</p> <ul style="list-style-type: none"> -дбати під час надання допомоги людям, які потерпають від лиха на воді, про їх безпеку і здоров'я, а також про особисту безпеку і здоров'я; -знати і виконувати вимоги цих Правил, правил поведження з рятувальним майном; -уміти користуватися індивідуальними та колективними рятувальними засобами і засобами колективного та індивідуального захисту. <p>Рятувальник, залежно від виду рятувальних робіт (пошук та рятування на поверхні води, під водою), забезпечується засобами індивідуального захисту відповідно до табеля оснащення, затвердженого в установленому порядку.</p> <p>Під час виконання своїх обов'язків рятувальник зобов'язаний дотримуватись вимог санітарних норм та особистої гігієни.</p> <p>Особи, винні у порушенні вимог Правил, несуть дисциплінарну, адміністративну, матеріальну або кримінальну відповідальність згідно з чинним законодавством.</p>	<p>Дати під запис коротко.</p>
<p>3) Проведення робіт з демеркуризації</p> <p>Особовий склад, залучений для проведення демеркуризаційних робіт повинен дотримуватись вимог наступних нормативних документів:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Інструкції з охорони праці при проведенні демеркуризації ртуті; -Інструкції по проведенню демеркуризаційних заходів з використанням суміші газогенеруючого сірконаповненого (САС)-ТУ-014-96; -Санітарних правил при роботі зі ртуттю, її сполуками і приладами з ртутним заповненням № 5.05.01-800 від 25.07.1989р; -ГОСТ "Повітря робочої зони. Загальні санітарно-гігієнічні вимоги" 12.1005-88. <p>Особовий склад, залучений для проведення демеркуризаційних робіт, повинен пройти спеціальну підготовку, отримати відповідне посвідчення та мати відповідні засоби захисту органів дихання та шкіри.</p> <p>Проведення демеркуризації повинно здійснюватись за планом, який розроблений і затверджений керівником підрозділу. У плані повинно бути передбачено:</p> <ul style="list-style-type: none"> -черговість робіт і обсяг заходів за групами приміщень, або окремим приміщенням; -забезпечення особового складу засобами захисту та здійснення періодичного контролю за станом здоров'я; -інструктаж із заходів безпеки з виконання демеркуризаційних робіт перед кожною зміною. <p>При встановленні черговості робіт необхідно враховувати:</p> <ul style="list-style-type: none"> -можливість ізоляції приміщення, в якому виконується демеркуризація, від інших приміщень; -першочергове виконання робіт у приміщеннях з більш високим рівнем забрудненості; -одночасне проведення ідентичних робіт у суміжних приміщеннях. 	<p>Дати під запис.</p>

<p>З метою запобігання забрудненню приміщень і територій у процесі демеркуризації, необхідно:</p> <ul style="list-style-type: none"> -звільнити наявне в приміщенні обладнання від залишків технологічних продуктів і залежно від характеру наступного використання обладнання, або демонтувати, або закрити, забезпечивши гідро- і пилонепроникненість покриття; -звільнити приміщення, де виконуються роботи, від меблів та провести його демеркуризацію, як вказано вище; -зволожити вилучений зі стін, стелі і підлоги матеріал; -зволожити будівельне сміття і забезпечити вчасне (не пізніше 2-3 діб) звільнення від нього приміщення і вивезти до місця, відведеного для поховання твердих відходів, спеціально виділеним для цього транспортом. <p>Утворені у процесі роботи відходи, що містять ртуть (уламки підлоги, стін та інші елементи будівель і споруд, футерівка та деталі технологічного обладнання тощо) при вмісті в них - 0,5% ртуті класифікуються і піддаються утилізації, як відходи класу "Г" відповідно до ГОСТ 1639-68 "Лом і відходи кольорових металів і сплавів. Загальні технічні умови". При більш низькому вмісті ртуті у відходах, вони класифікуються за токсичністю та небезпечністю та підлягають похованню відповідно до встановлених санітарних норм.</p> <p>При проведенні робіт у зоні зараження ртуттю та її сполуками, особовий склад зобов'язаний:</p> <ul style="list-style-type: none"> -використовувати засоби захисту органів дихання, зору, шкіри; -не перебувати без потреби та засобів захисту в приміщеннях та інших замкнених середовищах, де можуть бути високі концентрації парів ртуті; -не палити, не приймати їжу, не пити воду; -при виході із зони, зараженої парами ртуті, провести демеркуризацію засобів захисту та зняти їх в чітко встановленому місці і порядку. <p>Після закінчення робіт руки і обличчя необхідно ретельно вимити теплою водою з милом.</p> <p>Перед їжею і після закінчення робіт необхідно полоскати ротову порожнину слабим розчином бертолетової солі або слабим розчином перманганату калію.</p> <p>4) Домедична допомога при отруєнні ртуттю та її сполуками Допомога потерпілому у разі відсутності лікаря в складі відділення:</p> <ul style="list-style-type: none"> -потерпілого на ношах віднести на свіже повітря; -зняти одяг ; -промити шлунок великою кількістю води, в якій бажано розчинити один із нижченазваних компонентів: -сполуки сірки; -яєчний білок; -0,02% розчин перманганату калію; -активоване вугілля (до 5 гр. одноразово); -провести кисневу інгаляцію за допомогою апаратів штучної вентиляції легень ГС-10, ГС-11; -терміново відправити до медичного закладу. <p>Якщо у складі відділення є лікар, то допомога потерпілому надається в повному обсязі:</p> <ul style="list-style-type: none"> -введення антидотів: унітінол натрій тіосульфат, сунцимер (по 0,5 г. через кожні 6 годин); -внутрішньовенне вливання 40% розчину глюкози (20-40 мг) з vit C; -внутрішньом'язово глюконат кальцію з vit B₁;B₅;B₁₂; -ноотропіл в/в; в/м; -протисудомні препарати; 	<p>Дати під запис.</p>
--	------------------------

-транквілізатори;
-симптоматична терапія.

Дати під
запис.

4. Закріплення вивченого матеріалу

– 2 хв.:

Питання для закріплення:

- 1) Збір та виїзд чергових караулів за сигналом тривоги. Розвідка на місці події;
- 2) Проведення рятувальних робіт різних типів, розбирання конструкцій та саморятування;
- 3) Проведення робіт з демеркуризації;
- 4) Домедична допомога при отруєнні ртуттю та її сполуками.

5. Підведення підсумків

– 3 хв.:

- вказати на питання, які вимагають підвищеної уваги;
- оголосити оцінки;
- відповісти на запитання.